

Europese grootmacht

Duitsland is de grootste economie van de Europese Unie, maar de afgelopen jaren is haar economische rol enigszins teruggelopen door de achterblijvende economische groei.

De Duitse economie is de op drie na grootste van de wereld. Alleen het bruto binnenlands product van de Verenigde Staten en Japan is groter. De Duitse economie is dan ook goed voor bijna een kwart van het bruto binnenlands product van de Europese Unie.

Terugloop

Vanaf 1993 is de Duitse economische groei lager dan die in de meeste andere landen van de Europese Unie (EU). Ook de werkgelegenheids groei en de arbeidsproductiviteit zijn bij het EU-gemiddelde achtergebleven. De arbeidsmarktproblematiek komt het meest pregnant tot uitdrukking in de ontwikkeling van de werkloosheidscijfers. De werkloosheid ligt weliswaar onder het EU-gemiddelde, maar komt daar steeds dichterbij in de buurt te liggen.

De jarenlange povere werkgelegenheidsontwikkeling heeft ook gevolgen voor de kansen voor langdurig werklozen. In Duitsland was in 2000 maar liefst 51,5 procent van de werklozen al meer dan een jaar op zoek naar werk. Dat is vijf procentpunt meer dan het EU-gemiddelde. De werkdruk is hoger dan die van de gemiddelde werknemer in de EU.

Meest innovatief

Afgemeten aan de uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling is Duitsland één van de meest innovatieve landen in Europa. De inflatie en het overheidstekort liggen rond het EU-gemiddelde, de kapitaalmarktrente is iets lager en de arbeidskostenontwikkeling is veel lager dan in de rest van de Europese Unie.

Een aantal structurele indicatoren is daarmee gunstiger dan in de meeste andere landen van de Europese Unie. Echter, na de val van de muur, eind 1989, heeft de eenwording een zware wissel getrokken op de Duitse economie. De economie van de voormalige DDR was gekenmerkt door verouderde productiemiddelen en productiemethoden.

De internationale vertraging van de economische groei van de laatste jaren lijkt op Duitsland een groter effect te hebben dan op de meeste andere EU-landen. Op de Verenigde Staten na is Duitsland namelijk 's werelds grootste exporteur. Kenmerkend voor de productiestructuur van Duitsland is ook het relatief grote belang van de nijverheid. Dit is de bedrijfstak waar een economische teruggang al in een vroeg stadium merkbaar is.

Laagste bevolkingsgroei

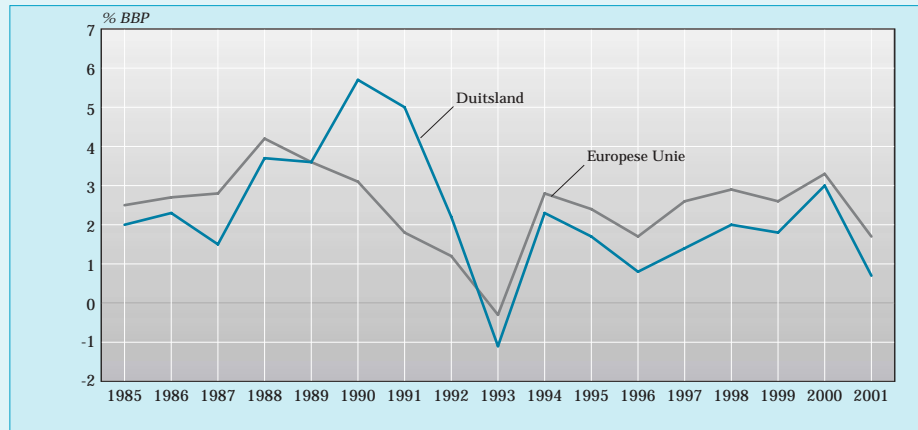
De Duitse bevolking is met 82,4 miljoen in 2002 de grootste van de EU-landen. Zelfs als de beide Duitslanden niet herenigd waren, zou de voormalige Bondsrepubliek toch met ruim 67 miljoen de meest omvangrijke bevolking van de EU hebben. Frankrijk en Italië hebben een bevolkingsomvang van net onder de 60 miljoen. De bevolkingsgroei was in 2001 in Duitsland het laagst van alle EU-landen: 1,2 personen per duizend van de bevolking tegen 3,9 personen voor de gehele EU. Zonder de netto migratie van 2,2 personen per duizend van de bevolking zou de Duitse bevolking zelfs afnemen. De daling van de bevolkingsomvang komt geheel voor rekening van de voormalige DDR.

Oudere werknemers

De bovengeschetste bevolkingsontwikkeling heeft er bovendien toe geleid dat het aandeel van de jeugdigen in de bevolking tot de laagste in de EU behoort en het aantal 65-plussers tot de hoogste. Ook de groep tussen 50 en 65 jaar is groter dan in de andere EU-landen. Momenteel werkt in Duitsland nog steeds een groter deel van de bevolking tussen 15 en 65 jaar dan gemiddeld in de Europese Unie. Als de geschetste bevolkingstendensen zich voortzetten, dreigt een verdere vergrijzing van de beroepsbevolking. ◀

Bert Erwich en Ivo Gorissen

Economische groei

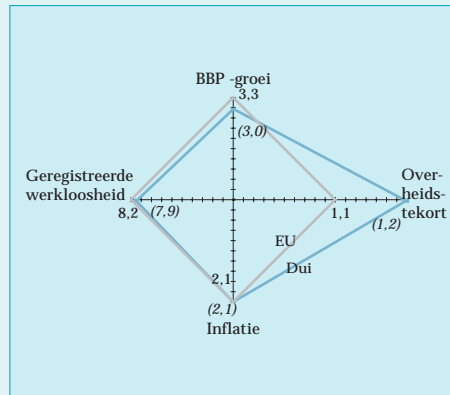
Toelichting

De onderwerpen bevolking, economie, concurrentie en levensstandaard worden in de figuren bepaald door vier kenmerken, waarvan er twee als positief en twee als negatief gewaardeerd worden. De als positief gewaardeerde kenmerken liggen op de positieve kant van de x- en y-as. Zij geven een gunstig beeld als ze ver van het middelpunt liggen of verder dan het gemiddelde van de EU-15 landen. Voor de minder gunstige kenmerken die op de negatieve kant op de x- en y-as liggen geldt het omgekeerde: hoe dichterbij het centrum, hoe gunstiger.

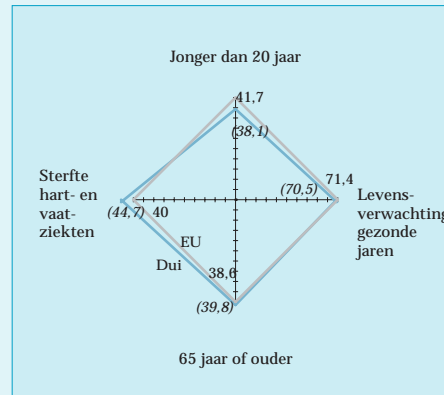
In de figuur van de economie zijn de gunstige punten van de Duitse economie het overheidsoverschot en de geregistreerde werkloosheid. Het overheidsoverschot ligt verder van het midden dan het gemiddelde overheidsoverschot in de EU. Het geregistreerde werkloosheidscijfer ligt daarentegen dichterbij het midden.

Minder gunstig is de geringe Duitse groei. Dit punt ligt dichterbij het midden dan de groei van de gemiddelde economische groei in de EU. De inflatie van de EU en Duitsland liggen op het zelfde niveau.

Economie, 2000

Bevolking, 1999

Indicatoren

			Bel	Den	Dui	Gri	Spa	Fra	Ier	Ita	Lux	Ned	Oos	Por	Fin	Zwe	VK	EU-15
Bevolking																		
65 jaar of ouder	1999	% 20-59 jaar	40,0	34,7	39,8	41,7	38,2	37,9	28,3	41,6	33,7	31,3	34,8	36,9	35,2	41,2	37,7	38,6
Jonger dan 20 jaar	1999	% 20-59 jaar	43,6	41,7	38,1	40,6	39,5	47,7	58,9	35,4	43,0	42,3	40,2	42,9	44,7	45,3	46,8	41,7
Sterfte hart- en vaat-ziekten	1997	% doodsoorzaken	34,9	34,1	44,7	48,6	35,7	28,6	43,3	40,0	39,2	35,5	50,1	38,5	43,2	45,0	39,6	40,0
Levensverwachting gezonde jaren	1999		71,7	69,4	70,5	72,6	72,8	73,1	69,6	72,7	71,1	72,0	71,6	69,3	70,5	73,1	71,7	71,4
Economie																		
BBP-groei	2000	% mutatie	4,0	3,2	3,0	4,3	4,1	3,4	11,5	2,9	7,5	3,5	3,0	3,3	5,7	3,6	2,9	3,3
Overheidstekort	2000	% BBP	0,1	2,5	1,2	-1,1	-0,3	-1,4	4,5	-0,3	6,1	2,2	-1,1	-1,5	6,9	4,0	4,3	1,1
Inflatie	2000	% mutatie	2,7	2,7	2,1	2,9	3,5	1,8	5,3	2,6	3,8	2,3	2,0	2,8	3,0	1,3	0,8	2,1
Geregistreerde werkloosheid	2000	% beroepsbevolking	7,0	4,7	7,9	.	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	1,9	3,7	4,1	9,7	5,9	5,5	8,2
Concurrentie																		
Arbeidskosten	2000	% mutatie	0,9	1,8	0,0	3,5	4,1	1,1	2,1	1,5	2,1	2,9	0,2	4,9	0,2	2,0	2,7	1,6
Langetermijnrente	2000	%	5,6	5,6	5,3	6,1	5,5	5,4	5,5	5,6	5,5	5,4	5,6	5,6	5,5	5,4	5,3	5,4
Arbeidsproductiviteit	2000	% mutatie	2,4	2,5	1,3	2,6	1,0	0,9	6,3	1,4	2,1	1,1	1,6	1,7	3,9	1,5	2,8	1,6
Uitgaven R&D	1999	% BBP	1,98	2,00	2,44	0,51	0,89	2,17	1,39	1,04	.	2,02	1,80	0,77	3,19	3,80	1,87	1,85
Levensstandaard																		
BBP per hoofd	2000	EU-15 = 100	107	123	106	69	83	99	118	102	197	115	111	74	103	102	102	100
Emissie CO ₂	1997	ton per hoofd	12,1	11,8	10,8	7,7	6,4	6,2	10,4	7,4	21,4	11,8	7,9	5,2	12,5	6,0	9,4	8,6
Hoge werkdruk	2000	% werknemers	26,1	26,8	33	38	21,4	26,1	25,3	29,4	28,3	42,5	31,4	28,6	38,7	46,4	30,4	32,1
Werkenden	2000	% bevolking																
		15-64 jaar	60,9	76,4	66,3	55,9	56,1	61,1	64,5	53,4	62,7	72,9	67,9	68,1	67	74,2	72,4	63,6